

‘Ik
ben
erg
afhankelijk
van
mezelf
geworden’

Hij wordt de zingende Jan Mulder genoemd, maar ook vergeleken met Jacques Brel, Ramses Shaffy en Tom Waits. Maarten van Roozendaal. Zijn rauwe stem met het rafelige randje kennen we, maar waar komen die ironische, soms melancholieke teksten vandaan?

‘Na afloop zeiden de therapeuten: bedankt, je hebt ons vermaakt, je kunt gaan’

Twaalf uur 's middags, grand café Alverna, Amsterdam Oud-West. Na de espresso volgt voor kleinkunstenaar Maarten van Roozendaal (44) al snel de eerste karaf rode wijn. Niet de huiswijn, maar de Chileense, want die is het lekkerst volgens de serveerster. Het blijkt een goed advies – er volgen die middag nog ettelijke andere karaffen. Het is een plek waar Van Roozendaal zich zichtbaar op zijn gemak voelt. Waar hij bij iedere dakloze die hem om een euro vraagt, wel een verhaal weet. ‘Daarom is dit ook zo'n goed café’, zegt hij. ‘Het is hier geen snobistisch gedoe, maar gewoon een afspiegeling van de buurt.’

Anti-doelgroepmens

‘Het zijn geen gemakkelijke liedjes die ik maak’, stelt Van Roozendaal. ‘Mijn werk vereist een bepaald publiek. Het gaat daarbij vooral om een mentaliteit. Dat je je wilt openstellen om iets nieuws mee te maken, iets te beléven. Mijn publiek is gelukkig niet in te delen in een doelgroep of een leeftijd. Sterker nog’ – hij grijnst – ‘ik ben de vleesgeworden ánti-doelgroepmens.’ ‘*Time is on my side* – zo voel ik het’, gaat hij verder. ‘Om me heen zie ik steeds meer mensen die graag naar het theater gaan, die op zoek zijn naar verdieping. Mensen die bescheiden zijn in hun opvattingen, maar wel een grote intensiteit en diepgang hebben. Mensen die beschikken over... noem het intuïtie, maar eigenlijk is het overgave. Ik voel me nu geen *loner* meer en dat zie je ook terug in mijn programma *Barmhart*. Ik hoef niet meer tégen iedereen te schrijven. Ik heb meer gelijkgestemden om me heen verzameld, ik heb het gevoel dat mijn pu-

veertien jaar maak ik nu theaterprogramma's en ook voor de inhoud grijp ik niet meer terug naar die tijd. In mijn volgende programma wil ik verder gaan terugblikken op mijn puberteit. Een paar jaar geleden had ik daar de afstand nog niet voor, maar nu kan dat wel.’

Geen filters

‘Ik ben heel sfeergevoelig, daarom ga ik zelf harder praten in gezelschap en drink ik ook veel. Ik heb snel last van veel indrukken en als ik dan maar harder praat en schreeuw, heb ik daar minder last van. Ik heb gewoon vrij weinig ‘afscherming’, mijn filters werken niet goed. Ik kan totaal opgaan in iemand, en dan kom ik zelf later uitgeput thuis. Het is mijn kwaliteit, want daardoor kan ik me makkelijk inleven in een ander – maar het is ook mijn zwakte.

Mijn vader was psychomotorisch therapeut in de Willibrorduskliniek. Bij mij thuis vroeger wisten ze natuurlijk ook wel dat ik zo in elkaar stak: altijd snel onder de indruk van gebeurtenissen. Tot mijn 11e, 12e jaar ben ik wel een redelijk gelukkige jongen geweest. Ik groeide op in Heiloo, een klein dorp met veel ruimte. Het was een vrije tijd. Op de step naar de kleuterschool, dat soort dingen. Maar Heiloo was óók benepen. Bij ons thuis was dat wel wat minder; wij waren toch een bourgeois gezin temidden van een heel katholiek dorp. Mijn broers en ik hadden bijvoorbeeld wel lang haar. Maar dat mijn ouders niet meer naar de kerk gingen, dat werd ons niet door iedereen in dank afgenomen.

Ook in die tijd was ik altijd al bezig met muziek. Ik kon urenlang naar Shaffy luisteren. Mijn beste vriendje op de lagere school was Johan. Hij was echt mijn soulmate. Toen ik 12 was, kwam hij onder een auto. Dood. Ook gingen er andere mensen dood. Dat soort dingen, dat breekt je jeugd. Dat was een ramp – als kind ben je daar niet op ingesteld. Het is onbegrijpelijk en daarbij vind je het als kind ook nog eens oneerlijk dat jij wel verder leeft en hij niet. Ik kon het in die tijd absoluut niet aan.

De meeste kinderen gingen naar de havo in

Heiloo, maar ik was een redelijk intelligente jongen, dus ik ging naar het gymnasium in Alkmaar. Op zich vond ik daar ook wel vrienden, muziekmaten ook. Maar in Heiloo zelf kon ik geen kant op. Daar was niets anders te doen dan een beetje flipperen bij de sporthal. Dan krijg je dat verveelde. Met een jaar of 15 werd ik somber, een piekeeraar. Ik had het gevoel dat ik naast de samenleving stond. Ik kreeg een virusinfectie waardoor ik anderhalf jaar thuis zat. Ik had opgezwollen knieën, lichte verhoging. Maar ik ging wel hockeyen, dus het was ook iets psychisch: ik kon de schóól niet handelen.’

Kleinkunstenaar een beroep?

‘Dat heeft er wel in geresulteerd dat ik in die tijd heel veel piano heb gespeeld. Ik zette dichtbundels van Dorrestein of Wilmlink op de pianoklep, en daar maakte ik dan muziek bij. Ik schreef ook veel eigen teksten in die tijd. Dat waren geen vrolijke teksten, dat was echt *heavy stuff*. Ik was 15, 16 jaar en zat vol met een groot existentialistisch verdriet. Ik keek als een blok aan tegen het leven dat nog moest gaan komen. Studeren of werken, daar had ik helemaal geen zin in. Mensen adviseerden me naar de kleinkunstacademie te gaan, maar dat wilde ik ook niet. Ik wilde vrijheid, ik wilde niet gevormd of gekneed worden. Ik was stront-eigenwijs en wist het allemaal zelf wel. Uiteindelijk denk ik dat dat toch wel een goeie beslissing is geweest. Zo ben ik erg afhankelijk van mezelf geworden.

Het kwam in die tijd niet in mij op dat mijn liedjes voor een publiek geschikt waren. Heel lang heb ik ook niet begrepen dat kleinkunstenaar een beroep kon zijn. Ik dacht gewoon: goh, wat zou Toon Hermans nou verder nog doen? En het was ook zo dat wat ik nu doe, eigenlijk nog niet bestond in de Nederlandse theaters. Het defaitistische in de kleinkunst bestond wel in de Angelsaksische cultuur, maar niet bij ons. Bram Vermeulen en Freek de Jonge deden soms wel iets in die richting in hun cabaret, en Hans Teeuwen doet dat nu ook, maar toen was dat nog vrij onbekend.

Het was de tijd van het grote doemdenken en onze generatie werd betiteld als de Verloren Generatie. Nou, als ze je dat maar lang genoeg vertellen, ga je het zelf ook wel

geloven. Ik ben in die tijd in kraakpanden gaan wonen en hing maar een beetje rond. Ik moest wel gróót wonen, want ik sleepte altijd die piano achter me aan. Ik blowde altijd al heel erg veel, maar op een gegeven moment begon mijn drugsgebruik uit de hand te lopen. Ik ging ook andere middelen gebruiken, zoals coke. Uiteindelijk kreeg ik fobische klachten en raakte in een depressie. Ik durfde de straat niet meer op. Overal werd ik angstig van.’

Groepstherapie

‘Op mijn 27e realiseerde ik me: nu moet er een knop om. Sommige mensen moeten hun kóp eens houden, maar voor mij gold: ik moest mijn hersens houden. Ik wilde uiteindelijk meer met mijn leven. Meer verantwoordelijkheid, niet blijven hangen in het wereldje van kraken en nietsdoen. Nou ja, niks doen: ik kwam laatst bij de renovatie van mijn huis een oude doos tegen en in die tijd schreef ik óók boekwerken vol, hoor. Allemaal gemaakt voor de vergetelheid.

Ik heb hulp gezocht en ik ben in groepstherapie gegaan. Toen de psychiater me dat aanraaide, dacht ik: ik heb juist een probleem met groepen, dat wordt niets. De eerste keer in zo'n groepssessie viel het me op dat de twee therapeuten eigenlijk niets deden: die zaten met hun armen over elkaar een beetje rond te kijken. Maar ja, om nou met acht man naar elkaar te gaan staren en zwijgen: dat had ik in die kraakpanden al genoeg gedaan. Ik ben toen zelf maar met die mensen een boom gaan opzetten. Na afloop zeiden die therapeuten: ‘Ja bedankt, het was een leuke middag, je hebt ons vermaakt, je kunt weer gaan.’

De volgende drie keer ging het net zo. Zelf deden ze niets en zeiden ze niets. Ik was bóós daarover. Maar na verloop van tijd dacht ik: bekijk het maar en ging ik ook zitten zwijgen. Toen er na anderhalf jaar iemand binnenkwam en over zijn vader begon, hing het me opeens zó de keel uit. Ik riep: ‘Hou toch eens óp over je vader, ik heb er helemaal geen zin in! Het interesseert me geen ene moer!’ Toen zag ik dat de therapeuten elkaar aanstootten, zo van: ‘Hèhè, hij heeft het eindelijk begrepen, hij wordt eindelijk eens assertief’. Bij mij ging toen ook echt een knop om. Ik had opeens ook

het besef: ik hoef niet meer iedereen te redden. Vrij snel daarna kwam ik tot de conclusie: nu is het goed, ik stop ermee.’

Gevoelig voor zuigers

‘Groepstherapie kan echt héél goed werken voor mensen met fobieën. Daarbij helpt gewone therapie niet. Uiteindelijk wordt geholpen door iets waarvan je eerst dacht: het is niets! En je moet het zélf uitvinden, het is niet iets wat iemand je kan vertellen. Er is een prachtige wijsheid van de psychiater Jan Foudraïne, die later Swami werd, volgeling van Bhagwan. Freek de Jonge vertelde daarover in zijn theatershow *De mars*: ‘Ik dacht ik moet mijn vuisten ballen, iemand zei open je hand. Ik was bang om door de mand te vallen, iemand zei er is geen mand’. Die ‘iemand’ was Jan Foudraïne en wat hij zei was zó waar. Maar dat kunnen mensen je nog zo vaak vertellen, je moet het zelf ervaren en pas dan snap je het.

Ik ben er vervolgens ook achter gekomen dat ik een bepaald type mensen moet mijden – ik noem ze zelf de psychopaten – dat zijn de mensen die je totaal leegzuigen. Omdat ik zelf zo weinig afscherming heb, ben ik daar héél gevoelig voor. Vroeger trok ik dat soort zuigers aan en dan bleef ik daarna vaak volkomen kapot achter. Maar tegenwoordig herken ik dat soort mensen steeds eerder. En ik ben er ook achter gekomen dat je met die mensen echt geen medelijden hoeft te hebben.’

Autobiografische liedjes

‘Pas na die periode ben ik met mijn liedjes op een podium gaan staan. Dat was een fantastische ervaring. Het was ook geweldig om te zien dat er een publiek was voor mijn werk. Dat het mensen iets deed, dat het iets losmaakte. Een bevrijding.

Er zijn autobiografische liedjes in mijn werk, zoals het lied over Johan: *Jij blijft bij mij*. Eigenlijk wilde ik nooit over hem schrijven omdat ik het niet kies vond met hem mijn geld te verdienen. Maar vijf jaar geleden vroeg het tv-programma *Cantate* mij een lied te schrijven over de belangrijkste gebeurtenis in mijn jeugd. Toen kon ik er niet omheen natuurlijk. Ik ben toch wel blij dat ik het gedaan heb. Dat lied heb ik daarna nog twee seizoenen in het theater >

‘Afgezien van de politiek denk ik dat we in niet zo’n slechte tijd leven’

Nog tot het einde van deze maand staat Maarten van Roozendaal in de theaters met *Barmhart*. De cd is te verkrijgen via www.maartenvanroozendaal.nl. Vanaf februari is Maarten te zien in de voorstelling *Stormgek* van theatergroep *Huis aan de Amstel*; hij speelt de hond *BoeDa*. De Poelifinarioprijs, waar Maarten voor genomineerd was, is gewonnen door Theo Maassen.

gespeeld. Tijdens het spelen benader ik zo’n lied natuurlijk technisch, en daarmee raakten voor mij de scherpe kantjes er wat af. Ik heb geen idee of hij nog écht bij mij is, maar ik ervaar het wel als zodanig. Net als ieder ander draag ik de dode en de levende mensen met me mee. Daar is voor mij verder weinig esoterisch aan.

Maar niet alles is autobiografisch. Het liedje *Anniek* bijvoorbeeld, heb ik voor mijn jongste zusje geschreven. Dat gaat over haar dochtertje dat nooit geleefd heeft: zij is een half uur voor de geboorte doodgegaan. Dat kindje is ook nooit begraven – eigenlijk is het liedje haar graf geworden. Het was nóóit bedoeld om voor een zaal te spelen. Het was heel persoonlijk. Maar tijdens het soundchecken speelde ik het wel eens en merkte ik dat het de technici en de theatermakers heel veel deed. Dan ontdek je dat een privé-situatie ook weer universeel kan zijn en dat het interessant kan zijn voor méér mensen. Ik heb ook een lied geschreven over een vriend van mij, *Kerstmis in april*. Hij mag zijn kind maar weinig zien en heeft daar heel veel verdriet over. Ik heb daar veel met hem over gepraat en daar komt dan zo’n

lied uit voort. Dan werkt het ontbreken van filters wel in mijn voordeel. Daardoor kan ik me héél goed inleven.’

Barmhartigheid

‘Mensen openpellen – dat is eigenlijk wat ik graag wil op het podium. Dat gebeurt in *Barmhart* ook bijvoorbeeld in het lied *Het sterfbed*, met de tekst van de dichter Jean Pierre Rawie. We komen dan net uit een vrij hilarische scène. Ik speel een lang intro, en opeens komt dan die tekst van een man die aan het sterfbed van zijn vader zit. Het overvalt je, ontregelt je, daardoor komt het des te harder binnen. Het wordt een belévenis. Een verwarrende misschien. Maar achteraf is er nooit iemand die zegt: dat was een nare ervaring. Het is heftig, maar niet naar. Bij *Barmhart* werk ik voor de eerste keer

vanuit een onderwerp, namelijk de werken van barmhartigheid. Mijn voorstelling richt zich tegen de cultuur van *let’s go!* Ik zet daar *let’s think* tegenover: dat lijkt mij een beter alternatief. Barmhartigheid, dat lijkt het nieuwe taboe in Nederland. De politiek heeft er gewoon een zootje van gemaakt de laatste jaren. Alles wat bereikt is onder Kok, alles waar we voor stonden met ons poldermodel, is gewoon verkwanseld. De bezuinigingen op kunst en cultuur die er zijn geweest, getuigen ook van de kortzichtigheid in de politiek. Er is een enorme minachting voor de intellectuele elite. Terwijl het mij niet zo’n raar idee lijkt hoor, om eens te informeren bij mensen die over bepaalde onderwerpen veel hebben nagedacht.’

Tussen de grootheden

‘Maar afgezien van de politiek denk ik eigenlijk dat we in niet zo’n slechte tijd leven. Ik ben daar wel optimistisch over. Ik zie een grote algemene deler onder de mensen om mij heen. De meeste mensen snappen écht wel dat de dingen iets gecompliceerder liggen dan de politiek ons met zijn *let’s go*-mentaliteit wil doen geloven.

Ik was erg trots op de nominatie voor de Poelifinarioprijs. Te gek! En het is ook wel grappig: het is tenslotte een pure cabaretprijs, en eigenlijk noem ik mezelf geen cabaretier, maar kleinkunstenaar. Ze hebben de grenzen nu leuk opgerekt en zo stond ik tussen een rijtje indrukwekkende grootheden: Jan Jaap van der Wal, Sanne Wallis de Vries, Theo Maassen en Wim Helsen. Mensen die ik allemaal enorm waardeer.

Ik vind het ook een eer omdat deze prijs is ingesteld door programmadirecteuren. En die andere jongens spelen toch gauw allemaal een grote zaal plat, terwijl ik meer in de kleine zalen speel, van zo’n tachtig tot vierhonderd man. Ter vergelijking: Jan Jaap van der Wal kan zó twee keer op een avond een zaal vullen en bereikt daarmee tweeduizend man. Ik vind het verrassend dat die directeuren toch de kwaliteit van mijn werk herkennen en mij zo op de kaart zetten. Ik ben altijd wel behoorlijk de hemel in geschreven door de recensenten, maar nu vindt mijn werk toch blijkbaar ook zijn weg naar een iets groter publiek.’